

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta od 22. 03. 2023. godine imenovane smo za članice Komisije za ocjenu master rada pod naslovom *Prevodilačke strategije u slučajevima namjerne i nenamjerne višeznačnosti u izvornom tekstu* kandidatkinje Milice Bogičević, Studijski program Engleski jezik i književnost, Master prevodilaštva. Nakon analize master rada, Vijeću podnosimo

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Master rad pod naslovom *Prevodilačke strategije u slučajevima namjerne i nenamjerne višeznačnosti u izvornom tekstu* kandidatkinje Milice Bogičević napisan je na 70 stranica i sadrži sve elemente predviđene Pravilima studiranja na master studijama Univerziteta Crne Gore: apstrakt na crnogorskom i engleskom jeziku, izjavu o akademskoj čestitosti i sadržaj u uvodnom dijelu rada, nakon čega slijede odjeljci naslovljeni Osvrt na dosadašnja istraživanja, Analiza primjera višeznačnosti, Pilot istraživanje, Diskusija rezultata iz ugla hipoteza, Završna razmatranja i Literatura.

Predmet master rada je semantička analiza primjera namjerne i nenamjerne višeznačnosti i strategije u prevođenju takvih primjera na crnogorski jezik. Kandidatkinja na početku jasno ograničava predmet analize objasnivši da se neće baviti primjerima višeznačnosti koji su rezultat loših komunikacijskih vještina govornika već primjerima gdje govornik koristi višeznačnost namjerno, kako bi privukao pažnju čitaoca ili slušaoca. Budući da bi bilo gotovo nemoguće naći autentični cjeloviti korpus sa dovoljno primjera višeznačnosti, kandidatkinja se odlučuje da primjere namjerne višeznačnosti prikupi u dosadašnjim istraživanjima drugih autora. Ova odluka je opravdana, prvo zato što bi ograničavanje na jedan koherentni korpus vodilo neizvjesnom ishodu, tj nedovoljnom broju primjera i drugo, zato što je primarni cilj ovog rada postupak prevođenja višeznačnih izraza. Konačni korpus uključuje primjere višeznačnosti iz šaljivih fraza, zagonetki i novinskih naslova, od kojih se svi baziraju na igri riječi, ali i iz pravnih tekstova. Istraživanje je dodatno motivisano željom da se obogati nastavni materijal za studente prevodilaštva kako bi u susretu sa višeznačnim frazama u svojoj praksi već imali spremne strategije za razmatranje. Rad na tezi uključio je i pilot istraživanje sa sadašnjim studentima Filološkog fakulteta koji su pokazali izuzetnu kreativnost i smisao za humor. Kandidatkinja ističe i vrlo važnu činjenicu da, na osnovu njenog pretraživanja baza podataka, ovakvo istraživanje do sada kod nas nije rađeno.

U pregledu dosadašnjih istraživanja kandidatkinja ističe da se većina radova bavi višeznačnošću uopšte, te da je mali broj radova koji pojavu posmatra iz ugla prevodilačkih strategija. U literaturi se ističe razlika između namjerne i nenamjerne višeznačnosti, naročito u smislu odabira prevodilačke tehnike. Ističe se i značaj prirode izvornog teksta, što kandidatkinja uzima u obzir kasnije, tokom analize. Što se tiče pravnog teksta, u analizi ističe da je važno biti svjestan mogućih ozbiljnih posljedica koje po zainteresovane strane ima odluka prevodioca. Snažna poruka u odnosu na pravni tekst jeste da prevodilac ne treba dodatno da tumači namjeru autora pravne norme već da, ako je moguće, višeznačnost izvornog teksta prenese u ciljni tekst.

Kandidatkinja postavlja sljedeće hipoteze: (1) Strategije koje pomažu prevodiocu da riješi problem višeznačnosti razlikuju se u zavisnosti od oblasti u kojoj se primjer višeznačnosti javlja i (2) Podjela na namjernu i nenamjernu višeznačnost u velikoj mjeri utiče na strategiju koju ćemo koristiti pri prevođenju višeznačnih riječi.

U poglavlju Analiza primjera višeznačnosti, autorka analizu vrši u okviru četiri potpoglavlja za sljedeće četiri oblasti: humor, novinski naslovi, marketing i pravni jezik. Izdvojene primjere analizira temeljno, objašnjava na kojim se različitim značenjima temelji višeznačnost i šta se time želi postići u datom tekstu. Tamo gdje je to moguće, autorka daje svoj predlog prevoda. Tamo gdje po njenom mišljenju to nije moguće, ona sugerise parafrazu i objašnjenje u fusnoti. Velik broj primjera su zagonetke koje se vrlo često oslanjaju na višeznačnost i u drugim jezicima. Zagonetke su obično kratke, a uspješnost prevoda zavisi od stepena poklapanja smisla između dva jezika. U zagonetki *What nails do carpenters hate to hit*, na primjer, zagonetka počiva na polisemiji riječi *nail*, tj značenjima *ekser* odnosno *nokat*. Budući da navedene lekseme u crnogorskom nemaju dodirnih tačaka ni u jednom od svojih značenja, autorka je stava da ova zagonetka ne može funkcionisati u crnogorskom na isti način, te da bi jedini ekvivalent bio potpuna zamjena nekom drugom polisemičnom leksemom.

U potpoglavlju o višeznačnim novinskim naslovima, posebno se ističe značaj konteksta i poznavanja stvarnosti. Autorka ističe da se višeznačnost novinskih naslova često komplikuje malom dužinom naslova, zbog čega ovakav naslov za čitaoca predstavlja pravu zagonetku. Primjer *Lack of Brains Hinders Research* preuzet od autora Teodorescu dobro ilustruje ovu čestu pojavu, ali je i jedan od rijetkih primjera gdje naslov savršeno funkcioniše u prevodu na crnogorski zato što i u našem jeziku leksema *mozak* može da znači kako organ, tako i osobu velikih intelektualnih sposobnosti. Namjeravano značenje u ovom slučaju saznajemo tek u članku iz kog je naslov preuzet. Sličan je i primjer *Miners refuse to work after death* preuzet od autora Charina.

Primjeri iz potpoglavlja o višeznačnosti u marketingu naročito su zahtjevni budući da najčešće sadrže elemente humora. U analizi višeznačnosti u pravnim tekstovima, upućuje se na potrebu da se detaljno analizira širi kontekst kako bi se utvrdilo pravo značenje. U najvećem broju primjera radi se o višeznačnosti koja se vezuje za određeni pravni žanr, ali to ne mora uvijek biti slučaj. Važno je, ističe autorka, da se pitanje detaljno istraži i značenje tek onda precizno definiše.

Pilot istraživanje sprovedeno je u dvije faze. U prvoj, cilj je bio da se provjeri da li studenti prepoznaju višeznačnost, a u drugoj, da li uspješno prevode višeznačne izraze. Pilot istraživanje otkriva duhovitost i kreativnost ispitanika, naših studenata. Na primjer, engleski primjer koji počiva na višeznačnosti riječi *fine* (*lijepo*, odnosno *novčana kazna*) jedan student je riješio poigravajući se u ovom slučaju nepolisemičnim *naplaćivati* koje je smjestio u polisemičnu frazu *naplatiti nešto što radiš dobro i naplatiti kaznu za nešto je zabranjeno* („...Ostavili su mi cjeduljicu na šoferšajbni; pisalo je: naplata za parkiranje. Dakle, mogu da naplaćujem koliko lijepo parkiram“).

Obje hipoteze su potvrđene. U okviru prve, potvrdilo se da vrsta teksta diktira strategiju. Kod humora i reklama, neophodno se potpuno odvojiti od izvornog teksta i na drugi način kreirati isti efekat u ciljnom tekstu. Kod zagonetki, takođe, strategija je potpuno odvajanje i eventualno pronalaženje ekvivalentne zagonetke koja počiva na drugačijim svojstvima neke stvari, bića ili pojave. Kod novinskih naslova, strategija je prilagođavanje uz veliku dozu

kreativnosti. Kod pravnog teksta, akcenat je na utvrđivanju namjeravanog pravnog značenja gdje je glavni cilj jasnoća i preciznost izraza.

Nadalje, na osnovu pilot istraživanja, kandidatkinja zaključuje da studenti prevodilaštva pokazuju kreativnost ali i interesovanje za ovakve primjere, tako da sugeriše da se rješavanje slučajeva višeznačnosti svakako uvrsti u nastavni materijal.

Na kraju rada se nakon Zaključaka nalaze i dva priloga, tj. radni listići korišteni tokom pilot istraživanja i Spisak literature.

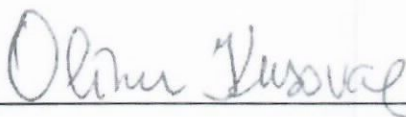
Rad pokazuje da je kandidatkinja temeljno analizirala literaturu, pravilno primijenila metode i ozbiljno i kritično pristupila analizi korpusa. Rezultate prezentuje jasno i pregledno. Posebna vrijednost rada jeste popis strategija po potkategorijama korpusa i rezultati pilot istraživanja rađenog sa studentima prevodilaštva. Rad u cjelini daje dobar uvid u prevođenje višeznačnih jezičkih izraza sa engleskog na crnogorski jezik, što je oblast koja do sada nije obrađivana u našoj lingvistici.

Komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da izvještaj prihvati i odobri odbranu master rada kandidatkinje Milice Bogićević.

Nikšić, 9. 10. 2024.

KOMISIJA

Prof. dr Olivera Kusovac, članica

Prof. dr Marijana Cerović, članica

Prof. dr Vesna Bulatović, mentorka

